

nen, skønnes at besidde samme Grad af Kundskab og Færdighed i de foreskrevne Undervisningsgenstande, som Børn af samme Alder i Gennemsnit opnaa i Skolen." Det er det første Grundlag for de frie Skoler. Ved denne Lovbestemmelse hævedes Skoletvangen her i Landet, det overlodes til Forældrene selv i Fremtiden at bestemme, om de vilde have deres Børn undervist i de offentlige Skoler, eller om de vilde undervise dem selv eller lade dem undervise af en Lærer eller Lærerinde, som de overdrog dette Hverv. De har da at melde til Skolekommissionen, at de selv søger for deres Børns Undervisning, og de har kun een Forpligtelse, nemlig den at møde efter Tilsigelse i den offentlige Skole ved de ordinære Eksaminer med de privat underviste Børn.

Det viste sig nu senere hen, at Præsterne i mange Maader misbrugte den Myndighed, de havde til at overhøre disse Børn i Religion. De fleste Præster eller en stor Del af dem var den Gang Rationalister, og Friskolerne og deres Lærere var i særlig Grad paavirkede af den grundtvigske Retning og varme Tilhængere af den Undervisningsmaade, som Kold har gjort sig til Talsmand for: mundtlig Undervisning i aandelige Fag i Stedet for Lærebogsundervisning. Det hændte ikke sjældent, at Præsterne ved deres Eksamination af de privat underviste Børn viste en ret uforsvarlig Optræden; jeg kunde nævne mange Eksempler herpaa, men det er der ikke Tid til her. Dette gav Anledning til, at Rigsdagen tog Spørgsmaalet op paa ny til Forhandling og Drøftelse, og ved Loven af 30. September 1864 blev der hjemlet den Friskole, der besøges af mindst 10 Børn, Ret til at fordrø, at Skolekommissionen skal møde i Friskolen og holde Eksamen, naar en saadan Begæring fremsættes tre Maaneder, inden Eksamen skal afholdes, og det er da ikke Præsten, der skal foretage Eksaminationen, men det er den af Skolen antagne Lærer eller Lærerinde, der foretager Overhøringen efter Opgivelse af Skolekommissionen. Men for det Tilfælde, at Friskolefolkene i den paagældende Kommune ikke er tilfrædse med Sognepræsten, kan de henvende sig til en i Folkekirken ansat Præst eller residerende Kapellan og faa ham til at overhøre Børnene i Religion og Bibelhistorie, og naar han afgiver en Attest for, at han anser dem for tilstrækkeligt underviste i disse Fag, og en saadan Attest forelægges for Skolekommissionen paa Stedet, har den ikke andet at foretage sig ved Eksa-

men end at overhøre Børnene i de Fag, som vedrører de almindelige borgerlige Kundskaber.

Hvad er det nu, der er sket ovre i Vestjylland? Der er sket det, at en Præst uden videre selv agerer Skolekommission. Der findes ikke en Bestemmelse i Lovgivningen vedrørende Friskolerne, uden at der stadig er Tale om Skolekommissionen. Det er Skolekommissionen, som bestemmer, hvilke Fag der skal eksamineres i; det er Skolekommissionen, der afgiver Erklæring om Børnenes Undervisning, om de har faaet den tilstrækkelige Undervisning. Men hvad er det, der sker her i Møborg Sogn? Det er, at den derværende Præst paa en højst mærkelig Maade vælter sig ind paa Friskolen. Han møder som Skolekommissionens Formand. Men det er sandelig ikke tilstrækkeligt; han maa møde med Skolekommissionens Fuldmagt, og han maa møde ikke alene, men sammen med de øvrige Medlemmer af Skolekommissionen eller i alt Fald saaledes, at over Halvdelen af dennes Medlemmer er til Stede, for at kunne afgive en Kendelse, der er lovgyldig. Det generer imidlertid ikke Præsten, han kommer endogsaa om Morgenen, medens de holder Morgensang, Morgenbøn; den forstyrrer han uden videre, han giver sig til at eksaminere Børnene, hvad han aldeles ikke har Ret til. Dersom denne Præst ikke havde været saa hidsig, som jeg maa antage, han er, eller saa nervøs, som han tilsyneladende er, vilde han have sagt til Skolens Bestyrelse og til Lærerinden: Hør, jeg skal afgive en Erklæring om Skolens Tilstand, men vi har jo affholdt Eksamen i rette Tid, og der gaar nogle Maaneder, inden vi skal holde Eksamen igen, og jeg er ikke rigtig klar over, hvordan den nuværende Lærerinde staar, og hvorledes hun underviser. Jeg kunde have Lyst til at overvære Undervisningen i Forening med Skolekommissionen; kan vi ikke aftale en Dag, hvor en saadan Overhøring kunde finde Sted? Saaledes gør han ikke, nej, han møder ganske alene, og han paatager sig en Myndighed, som han slet ingen Lovhjemmel har for. Jeg er vis paa, at den højttærede Kultusminister forgæves vil søge et eneste Lovsted, der hjemler denne Præst Ret til den Optræden, som han har udvist i den paagældende Friskole. Det er det, som har krænket og saaret Friskolefolkene derovre, og det har vakt Uro omkring i Friskolekredse, at noget saadant kan gaa. At Præsten ikke er Skolekommission alene, har Lovgivnings-